

متن پرسش

سلام استاد: این روایت جای دفاع و تامل دارد: «یا احمد لولاک لما خلقت الافلاک و لولا علی لما خلقتک و لولا فاطمه لما خلقتکما» (ترجمه: ای احمد اگر تو نبودی افلاک را خلق نمی‌کردم و اگر علی نبود تو را خلق نمی‌کردم و اگر فاطمه نبود شما دو نفر را خلق نمی‌کردم) از نظر معرفتی چگونه باید نگاه کرد؟ از نظر اهل علم الحدیث چگونه باید بررسی کرد تا مانع از فهم آن نشد؟

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: این روایت نظر به نبوت حضرت محمد «صلوات الله علیه وآله» و امامت حضرت علی «علیه السلام» دارد و به اعتبار نبوت حضرت محمد «صلوات الله علیه وآله» و امامت حضرت علی «علیه السلام»، هدف از خلقت حضرت محمد و حضرت علی «علیه السلام»، حضرت فاطمه «علیها السلام» است، به عنوان ظهور بندگی کامل خدا. یعنی حال که هدف خلقت انسان‌ها، بندگی خداست و از طرفی هدف از خلق نبی «صلوات الله علیه وآله» به اعتبار نبوتش، و هدف از خلق امام به اعتبار امامتش، همه و همه، ظهور آن بندگی است که خداوند هدف خلقت انسان‌ها قرار داده است، و حال که فاطمه زهرا «علیها السلام» مظهر بالفعل آن بندگی است که نبوت و امامت برای ظهور آن پدید آمده‌اند، پس اگر نظر به فعلیت کامل بندگی که همان فاطمه زهرا «علیها السلام» است نبود، اصلاً خداوند نبوت و امامتی را اراده نمی‌کرد و لذا است که می‌توان نتیجه گرفت فاطمه زهرا «علیها السلام» مظهر کامل بندگی است. باید توجه داشت که این روایت نمی‌خواهد مقام عبودیت پیامبر و علی «علیه السلام» را نفی کند، چرا که خداوند در توصیف رسول الله «صلوات الله علیه وآله» صفت «عَبْدُهُ» را بر صفت «رَسُولُهُ» مقدم می‌دارد و در واقع عبودیت محض رسول الله «صلوات الله علیه وآله» را تأیید کرده است، ولی در پیامبر خدا «صلوات الله علیه وآله» عبودیت و نبوت و در علی «علیه السلام» عبودیت و امامت جمع است و چون خداوند در خلقت انسان نظر به عبودیت او دارد و فاطمه زهرا «علیها السلام» نمونه صریح و روشن این عبودیت است. روایت می‌فرماید: مقصد خلقت نبوت و امامت، خلقت فاطمه زهرا «علیها السلام» است و در واقع فاطمه «علیها السلام» مظهر همان عبودیت پیامبر خدا «صلوات الله علیه وآله» است و محبت شدید پیامبر خدا «صلوات الله علیه وآله» به فاطمه زهرا «علیها السلام» در همین راستا است که در آینه وجود فاطمه «علیها السلام» عبودیت خود را می‌یابد و در عبودیت او مظهري از حقایق را می‌بیند و لذا پیامبر «صلوات الله علیه وآله» می‌فرماید: «فَاطِمَةُ حَوَاءُ اِنْسِيَّةٌ، فَكُلَّمَا اَشْتَقْتُ اِلَي رَائِحَةِ الْجَنَّةِ، شَمَمْتُ رَائِحَةَ

إِبْنَتِي فَاطِمَةَ»؛ [۱] یعنی فاطمه حوریه‌ای بشرگونه است، هر زمان مشتاق بوی بهشت می‌شوم، دخترم فاطمه را می‌بویم. در حدیث دیگری می‌فرمایند: **«فَمَا قَبَّلْتُهَا قَطُّ إِلَّا وَجَدْتُ رَائِحَةَ شَجَرَةِ طُوبَى مِنْهَا»؛ [۲]** یعنی هرگز فاطمه را نمی‌بوسم، مگر این‌که بوی درخت طوبی را از او استشمام می‌کنم. پس فاطمه زهرا «علیهاالسلام» مظهر جامعیت بهشت است و حضرت پیامبر «صلوات‌الله‌علیه‌وآله» وقتی می‌خواهند به بهشت و شجره طوبی منتقل شوند و از آن حقایق غیبی بهره‌گیرند، به فاطمه «علیهاالسلام» نظر می‌کنند و او را می‌بویند و ارادت به مقام فاطمه زهرا «علیهاالسلام» و توجه به مقام آن حضرت، قدرت چنین انتقالی را برای ما نیز دارد، البته در حدّ خودمان. توجه به این‌گونه مقامات حضرت زهرا «علیهاالسلام» مقدمه برای معرفت به آن حضرت خواهد شد و زمینه درک شب قدر می‌شود. موفق باشید

---

[۱] - «بحارالانوار»، ج ۴۳، ص ۴.

[۲] - «بحارالانوار»، ج ۴۳، ص ۶.